

роботи й прийняття нормативних актів стосовно подання ІР та комп'ютерних версій наукових видань у визначене коло бібліотек й органи НТІ.

НБУВ, що має технічну базу, методичні напрацювання, досвід організації робіт, готова стати організаційною і координуючою установою, яка би здійснювала централізовану обробку інформації та розповсюдження її на всі регіони країни.

4. Провідні бібліотеки й органи НТІ мають задовільне програмне забезпечення, в тому числі й вітчизняні розробки. Розробляються та вдосконалюються ресурсозберігаючі ІТ, що дозволяють вести роботи з формування ІР електронної бібліотеки. Але активізацію робіт з її створення та подальший розвиток ІТ гальмує незадовільний стан оснащення провідних бібліотек комп'ютерно-телекомунікаційними засобами, відсутність

високошвидкісних каналів зв'язку в цих державних установах.

Отже, роботи зі створення електронної бібліотеки потребують більшої уваги та дієвої підтримки з боку держави, а також їх кваліфікованої організації і професійного адміністрування у кожній установі.

5. Акцентовано увагу на слабкому кадровому забезпеченні комп'ютерних підрозділів бібліотек, низькій «комп'ютерній грамотності» бібліотечних працівників та користувачів. Їх підготовка має відповідати вимогам інформаційного суспільства.

Ольга Баркова,

м. н. с.

Центру комп'ютерних технологій НБУВ

На секції «Бібліотечна організація знання: класифікація, каталогізація, системи пошуку» (наук. кер. — завідділом НБУВ, к. і. н. І. П. Антоненко, завідділом НБУВ І. А. Зарічняк, заступник генерального директора ВДБІЛ ім. М. І. Рудоміно (Росія) Г. О. Кисловська, вчений секретар — О. В. Ісаєва) було заслухано 13 доповідей.

На доцільність та своєчасність формування теорії каталогізації, оскільки вона має доволі розвинену понятійну та термінологічну базу, свої об'єкти дослідження, вже докладно окреслену тематику, звернула увагу І. П. Антоненко. Проблеми каталогізації в Україні давно потребують пильної уваги. Необхідна розробка концептуальної основи формування єдиного інформаційного простору каталогізаційної діяльності. Доповідачка визначила загальні пріоритети стратегії каталогізаційної діяльності: вільного і повного доступу громадян до знань та інформації; об'єднання ІР електронних каталогів на підґрунті використання єдиного інформаційного забезпечення й новітніх комп'ютерних і телекомунікаційних технологій та їх інтеграція у світове співтовариство; суб'єктний пріоритет: відмова від професійних стереотипів — принципово нове сприйняття завдань та можливостей каталогізації, враховуючи нові ІТ.

Зазначалося, що процес каталогізації є занадто дорогим. Впровадження ІТ призвело до скорочення бібліографічного запису. З часом виявилось: читацькі потреби неможливо задовольнити скороченими записами. Це спонукало до якнайповнішого бібліографічного запису (скорочений застосовується при обробці електронних ресурсів).

Системи класифікацій для бібліотек України

(ББК та УДК) суттєво застаріли, підкреслила завідділом НБУВ І. А. Зарічняк, і потребують принципового оновлення, тому в Бібліотеці ведеться розробка і впровадження власного Рубрикатора. Він являє собою робочі таблиці бібліотечної класифікації, які відображають особливості структури та ступінь деталізації електронної версії систематичного каталогу Національної бібліотеки. Враховуючи обсяги й універсальність змісту її фондів, а відповідно, — зміст і міру деталізації Рубрикатора, відбиття в ньому національної тематики, він може лягти в основу Національного рубрикатора для використання як базової пошукової мови в АБІС наукових бібліотек України.

На кардинальних змінах каталогу як елемента доступу до документальних фондів наголосила завідділом каталогізації РНБ, к. п. н. О. І. Загорська. Вона порушила проблеми збереження зіставлення предметних рубрик та формулювань загальних точок доступу в традиційному каталозі при їх трансформації в електронну форму і конверсії інструктивно-методичного забезпечення функціонування традиційних каталогів. Основною умовою машиночитаного каталогу є існування формату з вимогами уніфікації своєї структури і змісту до міжнародних стандартів.

У РНБ сьогодні діють три формати RUSMARC: комунікативний для бібліографічного запису на книги та серіальні видання; комунікативний для авторитетних записів; каталогізаційний. Особливо важлива розробка формату для класифікаційних даних.

Учасників секції надзвичайно зацікавила інформація про досвід роботи з ретроспективної конверсії каталогів.

© Баркова О. В., Київ, 2001

Наступні дві доповіді було присвячено проблемам реферування наукової літератури.

Уперше в Україні, підкреслила завсектором НБУВ **Н. Я. Зайченко**, створено загальнодержавну реферативну БД «Україніка наукова», котра охоплює наукові видання, що вийшли з друку в державі з усіх галузей знань. На сьогодні БД налічує 24 тис. записів, представлених на WEB-сервері НБУВ і доступних для користувачів. На основі рефератів БД НБУВ спільно з ІПРІ з 1999 р. видається оновлений за змістом і структурою (відповідно до Рубрикатора НБУВ) УРЖ «Джерело».

Хоча агропромисловий комплекс переживає важкий період, узагальнила заступник директора ЦНСГБ УААН, к. е. н. **Г. Г. Хурманець**, аграрна наука не втратила своїх позицій, її досягнення відображаються в РЖ «Агропромисловий комплекс України». Він частково може доповнювати інформаційну гаму УРЖ «Джерело». Як проблему було сформульовано необхідність створення комплексно-методичної ради для реалізації спільних робіт, зокрема з доопрацювання рубрик ББК. У доповіді порушено питання про наявність мовних бар'єрів при інформаційних контактах з країнами близького зарубіжжя, зокрема Росією та Білоруссю.

О. В. Михайлова розповіла про дослідження, проведене ДІБ, про краєзнавчі ЕК та БД в обласних книгозбірнях. За допомогою анкетування було досліджено Харківську, Одеську, Кримську, Херсонську, Волинську, Львівську бібліотеки та ін., третина з них використовує як базовий комунікативний формат UNIMARC. Аналіз показав, що рівень автоматизованих технологій не є задовільним з економічних причин.

Виходячи зі специфіки Фонду Президентів України та широкого спектра функціональних завдань, підкреслила заввідділом НБУВ, к. і. н. **Я. О. Чепуренко**, вперше здійснено спробу розробки його предметно-тематичного рубрикатора як складової частини предметно-тематичного рубрикатора Бібліотеки. У доповіді розкрито структуру, зміст основних рубрик і підрубрик Фонду.

Створення БД «Кодекс» формується на текстових описах слов'янських рукописів, повідомила м. н. с. НБУВ **О. А. Іванова**. Схема базового опису являє собою скорочений спрощений варіант розробленої Інститутом рукопису Бібліотеки моделі структури формалізованого опису рукопису. Основними завданнями при створенні бази є: зберігання описів у структурі БД, можливість здійснювати пошук і формувати друковані форми (каталогів, альбомів тощо) на підґрунті БД.

Головний бібліотекар **І. І. Цинковська** та завсектором НБУВ, к. мист. **Г. М. Юхимець** висвітлили шляхи розв'язання важливих проблем стандартизації та формату опису аркушевих образо-

творчих документів. Фахівці представили розроблену в своєму підрозділі методику опису цих документів, яка сприятиме подальшій регламентації основних форм опису аркушевих образотворчих видань. Запропонований доповідачами уніфікований спосіб організації відомостей про описуваний об'єкт дасть змогу в майбутньому розв'язати проблему забезпечення загальнодоступності образотворчих документів.

Н. с. НБУВ **О. В. Ісаєва** порушила проблему відпрацювання принципів машиноорієнтованої каталогізації широкого спектра видів документів — від історичних листівок до нотних видань, що є підтвердженням загальних ознак еволюції каталогізації в умовах впровадження комп'ютерних технологій. Завдання реалізації наукової машиноорієнтованої каталогізації зі ставленням до кожного примірника як до раритетного та з можливістю багатоаспектного комп'ютерного пошуку є складним, але вирішуваним. Це дуже важливо для задоволення ІП користувачів, забезпечення матеріального збереження цінних пам'яток культури.

Картина розробки розділів рубрикатора, які стосуються проблематики кібернетичних досліджень, — стрижень доповіді аспірантки НБУВ **К. В. Бардієр**. Проаналізовано роботи, проведені для впорядкування відповідних розділів рубрикатора НБУВ, представлено структуру службової БД, що дозволяє опрацьовувати матеріали рубрикатора і готувати довідкові матеріали, необхідні для аналітико-синтетичного опрацювання документів.

З досвідом роботи бібліотеки Харківського гуманітарного інституту «Народна українська Академія» в сфері функціонування комплексної системи автоматизованої аналітико-синтетичної обробки документів у процесі науково-інформаційного обслуговування користувачів, ознайомила аспірантка ХДАК **Л. В. Глазунова**.

Проблему створення класифікаційного рубрикатора церковної музики докладно висвітлила пров. бібліотекар НБУВ **І. В. Савченко**. Рівень розробок доволі високий, і тому вони викликали професійне зацікавлення у колег з РНБ та пропозицію включити його у програму розширення і розвитку ББК.

Зростають потреби вивчення і використання фондів зарубіжної україніки та створення її національної бібліографії. Завсектором **Р. С. Кириченко** в своїй доповіді підкреслила, що настав час розпочати роботу над ретроспективним каталогом «Французькомовна україніка у фондах НБУВ». Французькомовний фонд потребує особливої уваги до його перспективного комп'ютерного опрацювання, зважаючи на унікальність за сукупністю видів та типів видань, універсальність тематики, інформаційну цінність тощо. Створен-

ня каталогу і вивчення історії України в світлі французькомовних джерел буде цінним вкладом в українську і загальну історіографію.

Після теоретичної частини **О. І. Загорська** ознайомила присутніх з інформаційними ресурсами РНБ: авторитетними файлами, сторінкою каталогізатора, фрагментами ретрокаталогу на WEB-сайті бібліотеки.

Заступник директора ВДБІЛ **Г. О. Кисловська** продемонструвала значні доробки з комплексної програми ретроконверсії традиційних каталогів.

Генеральний директор програмно-технологічного комплексу «Маестро» **Я. Гірко** на прикладі

співробітництва ВДБІЛ ознайомив присутніх з методикою автоматизованого процесу ретроконверсії бібліотечних каталогів з використанням методів штучного інтелекту та цифрових технологій сканування.

Практична частина секції викликала велику зацікавленість професіоналів, завершилася взаємодією діалогом російських та українських колег.

*Ірина Антоненко,
завідділом НБУВ, к. і. н.*

У роботі секції «Новітні технології використання інформаційних ресурсів» (наук. кер. — заввідділом НБУВ, к. і. н. **Т. В. Добко**, проф. Рівненського державного гуманітарного університету, к. п. н., **Г. М. Швецова-Водка**, вчений секретар — н. с. НБУВ **І. М. Архіпова**) взяло участь 45 осіб. Серед них: фахівці Державного комітету зв'язку та інформатизації України, Української академії державного управління при Президентові України, Центру інформаційних ресурсів Посольства США в Україні, Київського національного університету культури і мистецтв, бібліотек країни: Національної парламентської, НБУВ, Державної наукової медичної, Вінницької обласної наукової, Запорізького державного університету, Технологічного університету Поділля, Національного аграрного університету, Державної науково-технічної, Київського державного університету технологій і дизайну, Центральної сільськогосподарської Української академії аграрних наук, Інституту геотехнічної механіки НАН України (м. Дніпропетровськ), Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» та ін.

Слід відзначити велике зацікавлення та активність аудиторії під час роботи секції, неформальну участь у засіданні.

Було заслухано 22 доповіді, в яких ішлося про досвід використання БД, електронних ІР власної генерації і придбаних різними шляхами; проаналізовано використання різноманітних інформаційних продуктів; можливості Internet для задоволення професійних потреб бібліотекарів, формування бібліотечних фондів та задоволення інформаційних запитів користувачів, на що має бути спрямована діяльність органів НТІ та бібліотек, зростання вторинної інформації. Останнє посилює необхідність розвитку навігаторської ролі

бібліотек у пошуку інформації і перспективі доступу до ІР.

На нових технологіях інформаційного забезпечення споживачів, проблемах надлишку інформації, змінах ролей та функцій традиційних учасників інформаційних відносин зупинився заввідділом Державного комітету зв'язку й інформатизації України, к. ф.-м. н. **Є. О. Пілянкевич**.

Проблеми розвитку сфери довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО) в сучасних умовах швидкої модифікації інформаційного оточення, різкого зростання кількості інформації й суспільної потреби в ній, важливості та складності забезпечення оперативного релевантного інформаційного пошуку узагальнила **Т. В. Добко**.

Запроваджуються новітні технології створення, обробки і пошуку інформації й розширюється спектр інформаційних послуг. У НБУВ здійснюється робота з метою вдосконалення ДБА, використання інфопродуктів, створюваних в Україні, визначаються пріоритети в політиці їх цілеспрямованого комплектування провідних світових виробників на CD-ROM і забезпечення доступу до БД в онлайновому режимі. Доповідка охарактеризувала чинники, що відбивають сучасні тенденції та напрями розвитку ДБО з огляду на інформаційну глобалізацію. На думку **Т. В. Добко**, роль бібліотек у розвитку суспільства зростатиме й надалі, якщо бібліотекарі будуть активними учасниками процесів інформатизації.

Про розвиток Internet-ресурсів державної інформації США та Web-сторінки, присвячені передвиборній кампанії 2000 р. в цій країні, розповіла директор Центру інформаційних ресурсів Посольства США в Україні, доц., к. п. н. **В. С. Пашкова**.

© Антоненко І. П., Київ, 2001